

Sylwia Dziejczak, Leszek Woźniak

Katedra Przedsiębiorczości, Zarządzania i Ekoinnowacyjności
Politechnika Rzeszowska

Techniczno-technologiczne uwarunkowania rozwoju bezpośredniej sprzedaży produktów rolniczych

Wstęp

Trudno nie zgodzić się z opinią H. Runowskiego [2004], który po przeprowadzeniu analizy otoczenia dalszego stwierdził, że staje się ono coraz bardziej wymagające w odniesieniu do przedsiębiorstw rolniczych. Wynika to z szybkich zmian jakie zachodzą w otoczeniu. Jeżeli dodamy do tego zmiany o charakterze „szokowym” – pierwsza polegająca na przejściu od gospodarki centralnie sterowanej do gospodarki rynkowej, druga wynikająca z wstąpienia Polski do Unii Europejskiej – z jakimi mamy do czynienia w Polsce, to okaże się, że przedsiębiorstwa rolnicze stają przed pilną potrzebą poszukiwania właściwych dróg dostosowań do zmieniających się warunków gospodarowania [Runowski 2004, s. 145–165].

Również takim wyzwaniom muszą poddać bezpośredni sprzedawcy, którzy ze względu na swoją specyfikę (m.in. niewielka skala produkcji) są jeszcze bardziej narażeni na oddziaływanie otoczenia, które, co należy podkreślić, dla przedsiębiorstw rolniczych staje się coraz bardziej wymagające.

Metodyczne przesłanki zastosowania metody PEST w analizie otoczenia dalszego

W celu ustalenia stanu obecnego, jak również prognozowania zachodzących w otoczeniu dalszym zmian, badacze najczęściej posługują się analizą PEST [Zob. np. Drażek i Niemczynowicz 2003, s. 108; Lisiński 2004, s. 72; Penc-Pietrzak 2003, s. 18]. Metoda ta pozwala na wyznaczenie obszarów lub tendencji, którym należy poświęcić najwięcej uwagi. Można ją wykorzystać także przy opracowywaniu kierunków rozwoju sprzedaży bezpośredniej.

Istotą narzędzia badawczego, jakim jest analiza PEST, zdaniem I. Penc-Pietrzak [2003, s. 18] jest zidentyfikowanie i przeanalizowanie potencjalnych zmian czynników polityczno-prawnych, ekonomicznych, społeczno-kulturowych i techniczno-technologicznych, w celu określenia ich wpływu na przedsiębiorstwa. Jest oczywistym, że umożliwiała ona także taką ocenę w odniesieniu do przedsiębiorstw rolniczych prowadzących bezpośrednią sprzedaż, pozwala także na określenie możliwości dostosowania się do zidentyfikowanych zjawisk.

Otoczenie techniczno-technologiczne

Wykorzystywane w rolnictwie i przetwórstwie spożywczym technologie, a także ich uwarunkowania, mają decydujący wpływ na jakość oferowanych produktów.

Tabela 1 prezentuje wyniki analizy PEST dla bezpośredniej sprzedaży produktów rolniczych w obszarze techniczno-technologicznym. Formę tabelaryczną uzupełniono opisem wymienionych czynników. Bardziej szczegółowy opis dotyczy czynników wskazanych przez autorkę i ekspertów¹ za najważniejsze, stanowiąc tym samym uzasadnienie ich wyboru. Aby potwierdzić słuszność wyboru uwzględnionych czynników do analizy PEST w obszarze techniczno-technologicznym, przytoczono cytaty z literatury, potwierdzające ich znaczenie.

Analiza zinwentaryzowanych czynników

Wyższe standardy jakościowe w związku z wejściem do UE (HACCP – system analizy zagrożeń i krytycznych punktów kontroli, GMP – zasady dobrej praktyki produkcyjnej, GHP – zasady dobrej praktyki higienicznej)

¹Analizę PEST przeprowadzono posługując się metodą ekspercką. Dobór ekspertów przebiegał na podstawie następujących kryteriów: wykształcenia ekonomiczno-rolniczego oraz prowadzonych przynajmniej kilkuletnich badań naukowych w zakresie szeroko rozumianych problemów organizacji i zarządzania przedsiębiorstwami sektora rolno-żywnościowego. Ostatecznie w badaniach wzięło udział 7 ekspertów, którzy – spełniając powyższe kryteria – przystąpili do pracy eksperta, polegającej m.in. na wyłonieniu i przeanalizowaniu czynników z czterech głównych segmentów otoczenia dalszego, tj. czynników polityczno-prawnych, ekonomicznych, społeczno-kulturowych i techniczno-technologicznych (posługując się w tym celu metodą PEST), oraz określeniu zachodzących między nimi zależności, pod kątem ich potencjalnej siły i rodzaju wpływu, biorąc pod uwagę producenta rolnego działającego w sektorze bezpośredniej sprzedaży produktów rolniczych.

Tabela 1

Analiza PEST dla przedsiębiorstwa rolnego zajmującego się bezpośrednią sprzedażą produktów rolniczych

Czynniki techniczno-technologiczne
<ul style="list-style-type: none"> • Wyższe standardy jakościowe w związku z wejściem do Unii Europejskiej (HACCP – system analizy zagrożeń i krytycznych punktów kontroli, GMP – zasady dobrej praktyki produkcyjnej, GHP – zasady dobrej praktyki higienicznej) • Trudności małych przetwórci ze spełnieniem wymagań sanitarno-weterynaryjnych • Łatwość w spełnianiu wymogów higienicznych związanych z przetwórstwem niskozaawansowanym (I-go stopnia) • Zwiększenie liczby rejestrowanych produktów tradycyjnych, regionalnych oraz certyfikowanych produktów ekologicznych • Odwrót od metod rolnictwa industrialnego w kierunku rolnictwa ekologicznego, integrowanego i ekstensywnego • Brak wiedzy klienta o sposobie produkcji, przechowywania i dystrybucji żywności • Stosowanie technologii informatycznych wspomagających sprzedaż produktów rolniczych oraz ich promocję

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników metody eksperckiej.

Zgodnie z obowiązującymi w Polsce przepisami² kierujący zakładem przemysłu rolno-spożywczego lub osoba przez niego upoważniona jest obowiązany wdrożyć i stosować zasady systemu HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Points)³. System HACCP obowiązuje zatem wszystkich producentów żywności, poza producentami na etapie produkcji pierwotnej⁴, którzy w celu zapewnienia właściwej jakości zdrowotnej oraz zasad higieny, są obowiązani wdrożyć i stosować zasady dobrej praktyki produkcyjnej (GMP) i dobrej praktyki higienicznej (GHP) [Jasiński i Rzytki 2005, s. 15].

Jednocześnie warto zauważyć, że system HACCP opiera się na zasadach GMP i GHP. Poradniki dobrej praktyki produkcyjnej i dobrej praktyki higienicznej, w których zawarte są procedury związane z wytwarzaniem danego produktu,

²Art. 30 ustawy z dnia 11 maja 2001 r. o warunkach zdrowotnych żywności i żywienia.

³System HACCP – system analizy zagrożeń i krytycznych punktów kontroli. System opiera się na postępowaniu mającym na celu zapewnienie bezpieczeństwa żywności poprzez identyfikację i oszacowanie skali zagrożeń z punktu widzenia jakości zdrowotnej żywności oraz ryzyka wystąpienia zagrożeń podczas przebiegu wszystkich etapów procesu produkcji i obrotu żywnością. System HACCP ma również na celu określenie metod ograniczania zagrożeń oraz ustalenie działań naprawczych (DzU 2004 Nr 130, poz. 1393).

⁴Zgodnie z obowiązującą definicją produkcja pierwotna to produkcja, chów lub uprawa produktów pierwotnych (produkty gleby, w tym rośliny rosnące w warunkach naturalnych, uprawy roślin, chów zwierząt, łowiectwo, rybołówstwo morskie i rybactwo śródlądowe), włącznie z zbieraniem plonów, łowiectwem, łowieniem ryb, udojem mleka oraz wszystkimi etapami produkcji zwierzęcej przed ubojem, a także zbiorem roślin rosnących w warunkach naturalnych.

powinny uwzględniać specyfikę wytwarzania danego wyrobu, a w szczególności potrzeby i możliwości tych przedsiębiorców, którzy:

- ze względu na wielkość zakładu oraz rodzaj produkowanej lub wprowadzanej do obrotu żywności prowadzą działalność na potrzeby rynków lokalnych;
- produkują żywność lub stosują surowce do produkcji żywności zgodnie z tradycyjnymi metodami, ustalonymi wieloletnią praktyką lub tradycją charakterystyczną dla danej żywności;
- prowadzą działalność w regionach szczególnych ze względu na położenie geograficzne lub dostępność do zaopatrzenia [Jasiński i Rzytki 2005, s. 15–16].

Zwiększenie liczby rejestrowanych produktów tradycyjnych i regionalnych oraz certyfikowanych produktów ekologicznych

Polska włączyła się w realizację unijnej polityki poprawy jakości wyrobów rolno-spożywczych, poprzez ochronę unikatowych produktów o określonym pochodzeniu geograficznym lub wytworzonych tradycyjną metodą, w oparciu o tradycyjną recepturę. Produkty takie mogą uzyskać potwierdzenie swojej wyjątkowości w wyniku rejestracji, ochrony i uzyskania znaków: „Chroniona Nazwa Pochodzenia”, „Chronione Oznaczenie Geograficzne” lub „Nazwa Specyficznego Charakteru” [Rolnictwo i gospodarka żywnościowa ... 2005, s. 47].

Chroniona Nazwa Pochodzenia



Chronione Oznaczenie Geograficzne



Gwarantowana Tradycyjna Specjalność



„Chroniona Nazwa Pochodzenia”, „Chronione Oznaczenie Geograficzne” lub „Nazwa Specyficznego Charakteru” [Rolnictwo i gospodarka żywnościowa ... 2005, s. 47].

Symbole graficzne potwierdzające regionalny lub tradycyjny charakter wyrobu rozpoznawane są w całej Europie (rys. 1). Prowadzone są akcje informacyjno-promocyjne, finansowane ze środków unijnych [Rolnictwo i gospodarka żywnościowa ... 2005, s. 48].

Posiadanie jednego z wymienionych oznaczeń stwarza szanse dla jego beneficjentów – producentów, których produkty zyskują prestiż i w rezultacie wzrasta na nie popyt i następuje wzrost produkcji chronionych wyrobów [Rolnictwo i gospodarka żywnościowa ... 2004, s. 42]. Ta-

Rysunek 1

Symbole graficzne potwierdzające wyjątkową wartość produktu

Źródło: [Rolnictwo i gospodarka żywnościowa ..., 2005, s. 48].

kie produkty w całej Europie są bardzo często sprzedawane bezpośrednio przez producentów.

Produkty te gwarantują nabywcy stałą wysoką jakość i zachowanie wielowiekowych receptur używanych podczas ich wytwarzania [*Rolnictwo i gospodarka żywnościowa ...* 2004, s. 42].

Polska ustawa z 17 grudnia 2004 r. wprowadziła dodatkowo możliwość utworzenia Listy Produktów Tradycyjnych. Procedura wpisu na Listę jest dużo prostsza niż rejestracja nazwy na poziomie UE. Zgodnie z ustawą, aby produkt został uznany za spełniający wymagania wpisu na Listę należy wykazać, że jest on wytwarzany od co najmniej 25 lat [*Rolnictwo i gospodarka żywnościowa ...* 2005, s. 49].

Gospodarstwa rolne starające się o przyznanie certyfikatu zgodności w zakresie produkcji, przetwórstwa oraz wprowadzania do obrotu produktów rolnictwa ekologicznego, korzystają z usług jednostek certyfikujących, które zostały do tego upoważnione przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Rejestr upoważnionych jednostek certyfikujących jest publikowany w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”. Warunki uzyskania certyfikatu przez producenta rolnego zostały opisane w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o rolnictwie ekologicznym.

Z uwagi na wzrost znaczenia produktów rolnictwa ekologicznego, obserwuje się tendencje do unifikacji znakowania tych produktów w Europie. Działania w tym zakresie podjęto zarówno na poziomie Unii Europejskiej, jak i poszczególnych krajów, w których niejednoznaczne znakowanie wpływało niekorzystnie na skuteczność procesu komunikacji na rynku żywności ekologicznej i na możliwość identyfikacji produktów rolnictwa ekologicznego przez konsumentów. Znak graficzny dla produktów rolnictwa ekologicznego, wprowadzony w 2000 r. rozporządzeniem Komisji Europejskiej nr 331/2000 z 17 grudnia 1999 roku, układem graficznym został zbliżony do znaków graficznych dla produktów regionalnych, produktów o chronionym pochodzeniu i produktów tradycyjnych (rys. 2) [Żakowska-Biemans i Gutkowska 2003, s. 14–15].



Rysunek 2

Polska wersja unijnego oznaczenia produktów rolnictwa ekologicznego

Źródło: www.dolinaeko.lublin.pl

Odwrót od metod rolnictwa industrialnego w kierunku rolnictwa ekologicznego, integrowanego i ekstensywnego

Przykład wielu krajów Unii Europejskiej, a także USA, wskazuje, iż stosowanie intensywnych metod gospodarowania w rolnictwie może stać się źródłem poważnych problemów ekonomicznych i ekologicznych. Intensywne rolnictwo z jednej strony wytwarza bowiem nadwyżki artykułów żywnościowych, których zagospodarowanie nadmiernie obciąża podatników i konsumentów, z drugiej natomiast wywiera niekorzystny wpływ zarówno na środowisko przyrodnicze, w którym przebiegają procesy produkcyjne, jak też na jakość i walory zdrowotne artykułów żywnościowych. Występujące negatywne konsekwencje intensyfikacji produkcji zmuszają zatem do poszukiwania nowych kierunków rozwoju rolnictwa, dostosowanych do wymogów ochrony środowiska. Konieczność szerokiego uwzględniania w gospodarce rolnej krajów wysoko rozwiniętych celów ekologicznych – obok celów ekonomicznych – została dostrzeżona i zaakceptowana dopiero w latach 90. XX wieku. Wyrazem tego są między innymi regulacje prawne przyjęte w Unii, dotyczące wspierania rozwoju rolnictwa ekologicznego. Upatruje się w nim szansę na ograniczenie poziomu produkcji, zmniejszenie pochodzących z gospodarki rolnej zanieczyszczeń środowiska przyrodniczego, a także podniesienie jakości płodów rolnych [Bołtromiuk 1999, s. 40–51].

Nadal pozostaje jednak pytanie, w jaki sposób ustalić proporcje między realizacją celów ekonomicznych i ekologicznych, które byłyby akceptowane zarówno przez producentów, jak i całe społeczeństwo (konsumentów i podatników) [Runowski 2005, s. 160].

W ujęciu skrajnym możemy mówić o dwóch formach rolnictwa: konwencjonalnym (intensywnym) i ekologicznym. Rolnictwo ekologiczne wytwarza więcej dóbr dla środowiska, a rolnictwo konwencjonalne więcej dóbr prywatnych. Jeżeli chce się stwierdzić, który system jest bardziej długotrwały (przyszłościowy) należy najpierw określić kryteria celowości uzyskiwania dóbr środowiskowych i dóbr prywatnych. Będą one prawdopodobnie inne w społeczeństwach bogatych, a inne w społeczeństwach biednych. Społeczeństwa bogate częściej niż społeczeństwa biedniejsze, upominają się o dobra środowiskowe. Stąd m.in. różne zaawansowanie rozwoju rolnictwa ekologicznego i innych przyjaznych środowisku metod rolniczego gospodarowania w różnych krajach [Runowski 2005, s. 160].

Patrząc perspektywicznie, choć już dzisiaj wyraźnie widać takie zjawisko, zostanie zakwestionowany paradygmat industrialnego rozwoju rolnictwa. Konkurencja w mniejszym stopniu nastawiona będzie na ilość, cenę, masowość i standaryzację produktów. Przy wysokim poziomie dobrobytu społeczeństwa unijnego, kryteriami wyboru częściej będą: jakość, bezpieczeństwo zdrowotne,

smak oraz społeczno-kulturowy kontekst wytwarzania żywności [Bołtromiuk 2005, s. 169].

Stosowanie technologii informatycznych wspomagających sprzedaż produktów rolniczych oraz ich promocję

Można stwierdzić, że w ostatnich latach tradycyjny obszar stosowania bezpośrednich kanałów dystrybucji, obejmujący rynek płodów rolnych, usług gastronomicznych i innych, poszerza się. Zmienia się styl życia nabywców; dążą oni do ograniczenia czasu przeznaczonego na zakupy oraz do indywidualizacji konsumpcji. Nawiązaniem bezpośredniej więzi z klientami są zainteresowani również producenci zaniepokojeni słabnącym oddziaływaniem masowej reklamy w warunkach nadmiaru towarów na rynku. Realizacji ich dążeń sprzyja rozwój technologii informatycznych [Czubała 1996, s. 26].

Rozwój technicznych środków komunikowania się (telefonów, komputerów, faksów i in.) umożliwia producentom gromadzenie bardzo licznych informacji o indywidualnych nabywcach, stwarza też możliwość korzystania z różnych, ogólnie dostępnych danych. Pozwala na bezpośrednie oferowanie wytworzonych produktów nie tylko we własnych firmowych sklepach, lecz także w domach i miejscach pracy potencjalnych nabywców [Czubała 1996, s. 27].

Jak twierdzą J. Saloni i B. Margol [2005, s. 105], nowe technologie stały się kolejnym narzędziem i umiejętnością. Narzędziem nie tyle przydatnym, co niezbędnym, w dużym stopniu warunkującym udział w wielu aspektach życia, a dostępnym wcale nie dla wszystkich. To ograniczenie związane jest z trzema podstawowymi czynnikami: sytuacją materialną, odległością miejsca zamieszkania od centrów infrastrukturalnych oraz z wykształceniem. Wszystkie te czynniki stawiają w gorszej sytuacji mieszkańców obszarów wiejskich. Tych właśnie, dla których dostęp do Internetu i nowoczesnych metod przekazu informacji jest wielką i niespodziewaną szansą [Saloni i Margol 2005, s. 105].

Zakończenie

Podsumowując należy stwierdzić, że rozwój poszczególnych dziedzin gospodarki, a także dokonujący się postęp technologiczny, biologiczny i organizacyjny zapewnia przedsiębiorstwom rolniczym dostęp do coraz nowocześniejszych i efektywniejszych technologii.

Produkcja rolnicza musi być prowadzona z zachowaniem reżimów technologicznych gwarantujących bezpieczeństwo produktów żywnościowych oraz w sposób zapewniający zarówno dobrą jakość produktu jak i poszanowanie wymogów ochrony środowiska i warunków utrzymania zwierząt. Dostosowanie

do podwyższonych standardów jakościowych, wymagań weterynaryjnych i sanitarnych oznacza konieczność modernizowania bazy wytwórczej gospodarstw, wyposażenia w nowe urządzenia techniczne. Większość tych wymagań o charakterze inwestycyjnym dotyczy produkcji zwierzęcej [*Strategia rozwoju ...*, 2004, s. 31].

Silna konkurencja i rywalizacja rynkowa w wielu sektorach gospodarki potęgują znaczenie odpowiedniego poziomu techniki i technologii produkcji. W rolnictwie mamy jednak do czynienia z pewnym pozornym paradoksem: najwyższą jakość produkcji gwarantują technologie tradycyjne, ekologiczne, niestwarzające zarazem zagrożenia dla środowiska. Problematyka ta stanowi przedmiot rozważań dotyczących otoczenia technologicznego [Reformat 2003, s. 91].

Otoczenie technologiczne jest to ogół czynników, które świadczą o stanie rozwoju technicznego, technologicznego, informatycznego przedsiębiorstwa, między innymi na jego podstawie buduje się strategię. W obszarze tego otoczenia, dzięki znacznym inwestycjom zagranicznym na terenie Polski, umożliwiono modernizację wielu firm: budowę nowoczesnych, klimatyzowanych magazynów wyrobów gotowych; zastosowano oryginalne receptury produkcji; zakupiono nowe linie produkcyjne i systemy komputerowe; coraz więcej uwagi przywiązuje się także do wdrażania nowych systemów zapewnienia jakości. Powyższe działania świadczą o wysokim poziomie techniki i technologii, a tym samym rzutują na otoczenie technologiczne konkretnego sektora oraz przyczyniają się do wzrastającej jakości wielu wyrobów. Kolejne efekty to wprowadzanie coraz ostrzejszych norm ekologicznych, dotyczących ochrony środowiska, upowszechnianie techniki komputerowej w celu przyspieszenia procesów sprzedaży i zamawiania konkretnych wyrobów, szerszy dostęp do nowoczesnych technik sprzedaży, opakowania produktu, reklamy, zarządzania, itp. [Reformat 2003, s. 91–92].

Umiejętności techniczne i poziom techniki można oceniać nie tylko poprzez jakość wyrobu, ale również poprzez koszt jednostkowy lub bezpośrednio, oceniając stan techniczny przedsiębiorstwa, umiejętności techniczne, kulturę pracy, konkurencyjność i wiek stosowanych technologii oraz wielkość środków przeznaczonych na postęp techniczny i opracowanie lub zakup nowych technologii [Romanowska, cyt. za: Reformat 2003, s. 92].

Przed producentami oferującymi swoje produkty poprzez zastosowanie bezpośredniego kanału dystrybucji otwierają się nowe szanse dotarcia do konsumentów. Nowoczesne formy sprzedaży takie jak np. sprzedaż wysyłkowa tradycyjną pocztą kurierską, czy sprzedaż drogą elektroniczną zamówień, w krajach rozwiniętych funkcjonuje już od dłuższego czasu i ciągle się rozwija. Można sądzić, że również w Polsce te formy sprzedaży w najbliższym czasie rozwiną się do takiego poziomu, który zadowolili zarówno producentów rolnych jak również klientów, coraz chętniej korzystających z nowoczesnych zdobyczy techniki.

Literatura

- BOLTROMIUK A.: *Popyt na produkty rolnictwa ekologicznego w Polsce na tle krajów Unii Europejskiej*. Zagadnienia Ekonomiki Rolnej, 2–3 (271–272) 1999, s. 40–51.
- BOLTROMIUK A.: *Wizja zrównoważonego rozwoju polskiej wsi unijnej i postindustrialnego rolnictwa w perspektywie 2025 r.* [w:] J. Wilkin [red.], *Polska wieś 2025. Wizja rozwoju*, Wyd. Fundusz Współpracy, Warszawa 2005, s. 169.
- CZUBAŁA A., *Dystrybucja produktów*. Wyd. PWE, Warszawa 1996, s. 26–27.
- DRAŹEK Z. I NIEMCZYNOWICZ B.: *Zarządzanie strategiczne przedsiębiorstwem*. PWE, Warszawa 2003, s. 108.
- JASIŃSKI J., RZYTKI M.: *Produkty regionalne*. Fundacja Fundusz Współpracy, Warszawa, marzec 2005, s. 15–16.
- LISIŃSKI M.: *Metody planowania strategicznego*. PWE, Warszawa 2004, s. 72.
- PENC-PIETRZAK I.: *Analiza strategiczna w zarządzaniu firmą. Koncepcja i stosowanie*. C.H. Beck, Warszawa 2003, s. 18.
- REFORMAT B.: *Strategie dystrybucji przedsiębiorstw na rynku dóbr konsumpcyjnych*. Wyd. AE w Katowicach, Katowice 2003, s. 91–92.
- Rolnictwo i gospodarka żywnościowa w Polsce*. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa 2005, s. 47–49.
- Rolnictwo i gospodarka żywnościowa w Polsce*. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Biuro Oznaczeń Geograficznych i Promocji, Warszawa 2004, s. 42.
- RUNOWSKI H.: *Kierunki rozwoju przedsiębiorstw rolniczych w Polsce*. Postępy Nauk Rolniczych nr 3/2004, s. 145-165.
- RUNOWSKI H.: *Systemy rolnictwa w scenariuszu przyszłości*. [w:] Wilkin J. [red.], *Polska wieś 2025. Wizja rozwoju*, Wyd. Fundusz Współpracy, Warszawa 2005, s. 160.
- SALONI J., MARGOL B.: *Wieś w gospodarce informacyjnej – możliwy wpływ nowych technologii na sytuację i rozwój obszarów wiejskich*. [w:] J. Wilkin [red.], *Polska wieś 2025. Wizja rozwoju*, Wyd. Fundusz Współpracy, Warszawa 2005, s. 105.
- Strategia rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa na lata 2007-2013 (z elementami prognozy do roku 2020)*. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa, listopad 2004, s. 31.
- ŻAKOWSKA-BIEMANS S., GUTKOWSKA K.: *Rynek żywności ekologicznej w Polsce i krajach Unii Europejskiej*. Wyd. SGGW, Warszawa 2003, s. 14–15.

TECHNICAL AND TECHNOLOGICAL DEVELOPMENT'S CONDITIONS OF DIRECT SALE OF AGRICULTURAL PRODUCTS

Abstract

The contemporary enterprises which represent sector of agricultural products direct sales are forced to act properly within dynamic milieu to analyze it.

The authors' strategic analysis was carried out to simulate further phenomenon in the external milieu of agricultural enterprise which is dealing with direct sales of agricultural products. There was also defined their strategic importance for enterprise. PEST analysis was conducted in the context of technical-technological dimension by use of expert method. The detailed outcomes from analysis were presented in the article 1.